

FORELESNING 7

FIVIND ERIKSEN

OCT 5, 2016

MET1180

MATEMATIKK

Plan:

- ① Lineære funksjoner og rette linjer
- ② Kvadratiske funksjoner og parabler
- ③ Inntekts- og kostnadsfunksjoner
- ④ Voksende og avtagende funksjoner

MET11801: Kontrollleksjonen

Frist: 17/10 kl 12

Repetisjon:

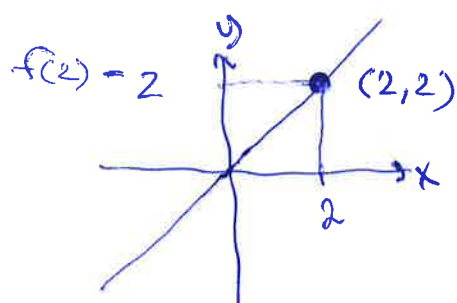
Funksjonen f gitt ved et funksjonsuttrykk $f(x)$

Ex: $f(x) = x$

$f(x) = x^2$

$f(x) = x^2 + x - 6$

Grafen til f : Løsningene av $y = f(x)$

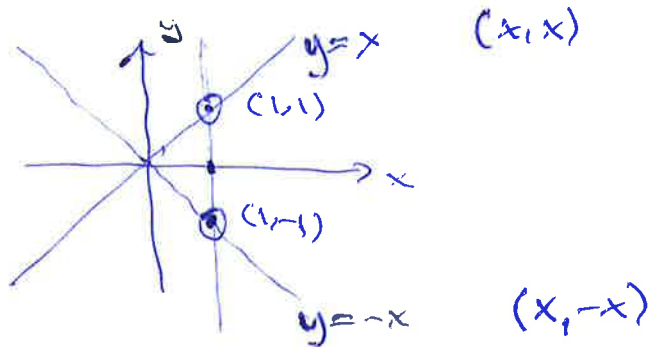
$y = x$

$(x, f(x)) = (x, x)$

Grafen til f = Samlingen av
alle punkter $(x, f(x))$ slik
at x er i D_f = definisjonsmengden
til f .

Eksem: Løsning i to variable

$$x^2 = y^2 \Rightarrow y = \pm x \Rightarrow y = x \text{ eller } y = -x$$

kurve

Dette er kurve grafen til en funksjon.

Grafen til en funksjon f kan skrives $y=f(x)$.

① Lineære funksjoner og rette linjer

Defn: En funksjon f er linear hvis den har formen (førstegradsfunksjon)

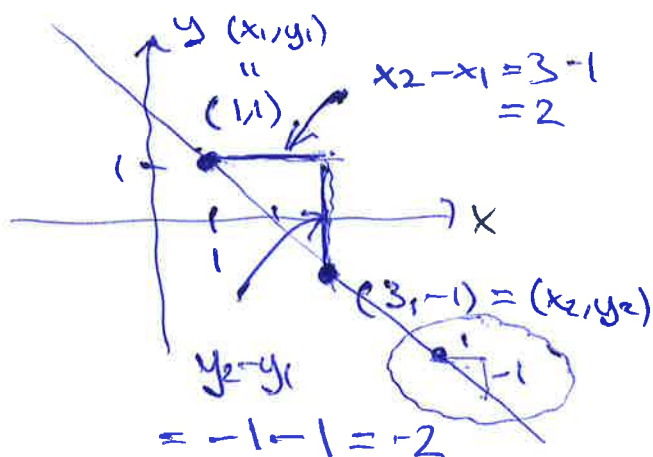
$$f(x) = ax + b$$

der a, b er gitte tall.

Ex: $f(x) = x$, $g(x) = 2x - 3$, $h(x) = 4$

Grafen til en linear funksjon er en rett linje, og det er de eneste funksjonene som har rette linjer som graf.

Stigningstall:

Stigningstall: $\frac{-2}{2} = -1$

Tolkning:

Dersom vi starter på linjen og beveger oss 1 enhet i x-retning, må vi bevege oss -1 enhet i y-retning for å treffe linjen

Grafen til $f(x) = ax + b$ har
stigningstall a

Retten linje gjennom
punktene (x_1, y_1) , (x_2, y_2)
($x_1 \neq x_2$)

Stigningstall: $\frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} = \frac{\Delta y}{\Delta x}$

Δ = delta (gresk bokstave)
betyr endring

Stigningstall:

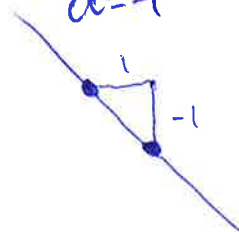
Ekse: $a = 2$

$a = 0$

$a = -1$

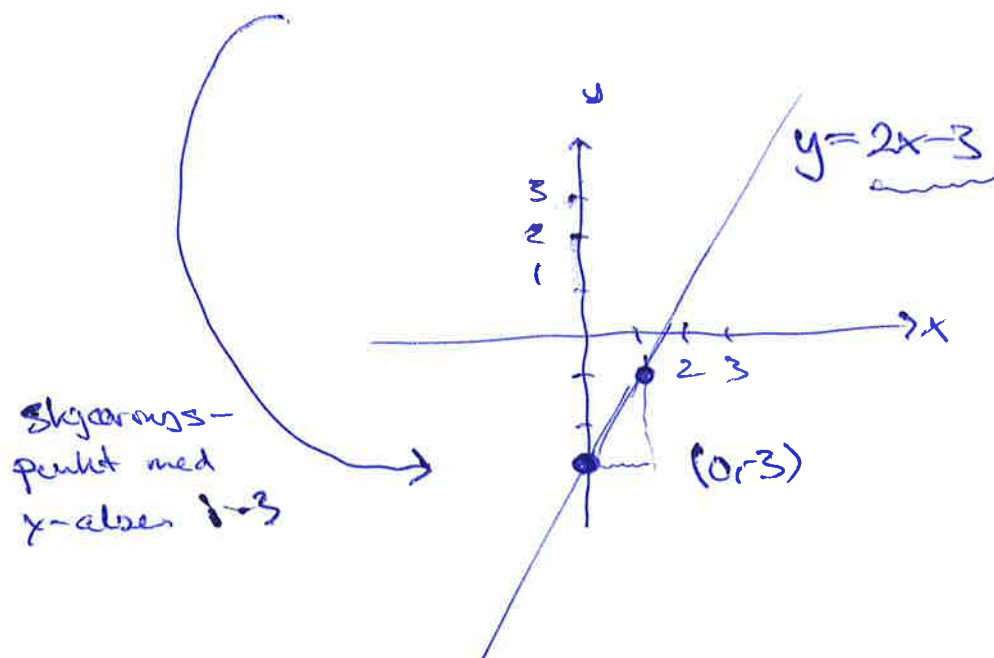
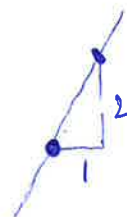

Eks: $f(x) = 2x - 3$

$x=0$: $f(0) = 2 \cdot 0 - 3$
 $= -3$

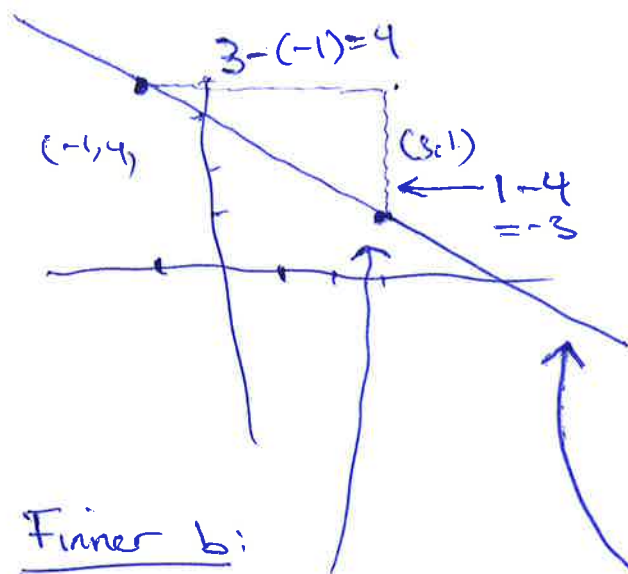
↓
(0, -3) er på grafen

Grafen: Rett linje med
stigningstall
 $a=2$.

Grafen til $f(x) = ax + b$ er en rett linje
med stigningstall a + skjæring med y-aksen i b .

Eks: Graden til f er en rett linje som går gjennom $(-1, 4)$ og $(3, 1)$. Finn f .

$$f(x) = ax + b$$

$$= -\frac{3}{4}x + b$$

$$a = \frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{-3}{4} = -\frac{3}{4}$$

$$b = \frac{13}{4}$$

Finner b :

$$(3, 1): x=3, y=1$$

$$y = -\frac{3}{4}x + b$$

$$1 = -\frac{3}{4} \cdot 3 + b$$

$$1 = -\frac{9}{4} + b$$

$$b = 1 + \frac{9}{4} = \frac{13}{4} = 3,25$$

$$\Downarrow$$

$$f(x) = -\frac{3}{4}x + \frac{13}{4}$$

Likningen:

$$y = -\frac{3}{4}x + \frac{13}{4}$$

Ett punkts formelen:

En rett linje gjennom (x_0, y_0) og med stigningstall a har likning:

$$y - y_0 = a \cdot (x - x_0)$$

Eks:

$$y = y_0 + a \cdot (x - x_0)$$

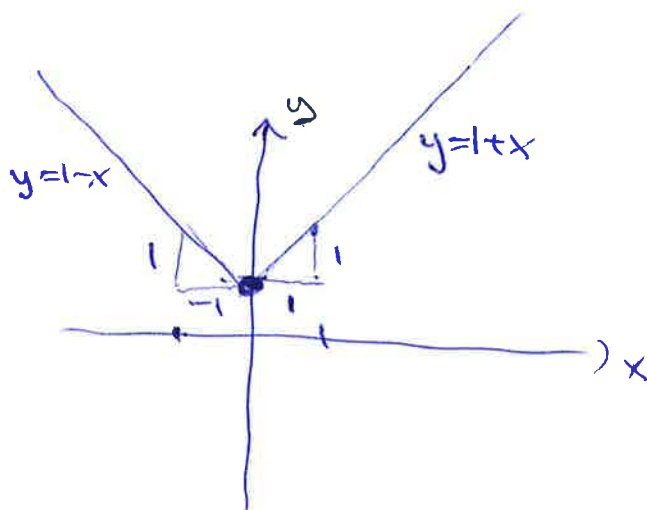
$$= 1 - \frac{3}{4}(x - 3) = 1 - \frac{3}{4}x + \frac{9}{4} = -\frac{3}{4}x + \frac{13}{4}$$

Eks:

$$f(x) = \begin{cases} 1-x & , x < 0 \\ 1+x & , x \geq 0 \end{cases}$$

funksjon med
delt forløp

$$f(2) = 3, \quad f(-1) = 2$$

$$\underline{x \geq 0: f(x) = 1 + x} \\ = x + 1$$

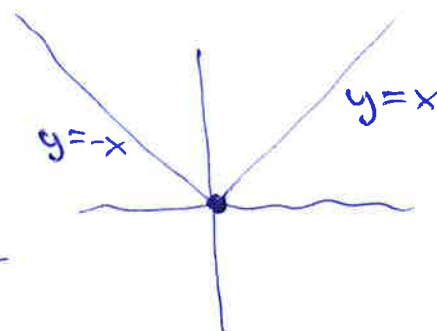
Stign. tall: $a = 1$
y-skj: $b = 1$

$$\underline{x < 0: f(x) = 1 - x} \\ = -x + 1$$

Grafen til f består av to
rette linjer.

$$g(x) = \begin{cases} x, & x \geq 0 \\ -x, & x < 0 \end{cases}$$

$$= \underline{\underline{|x|}} \quad (\text{absolutt-} \\ \text{verdi})$$

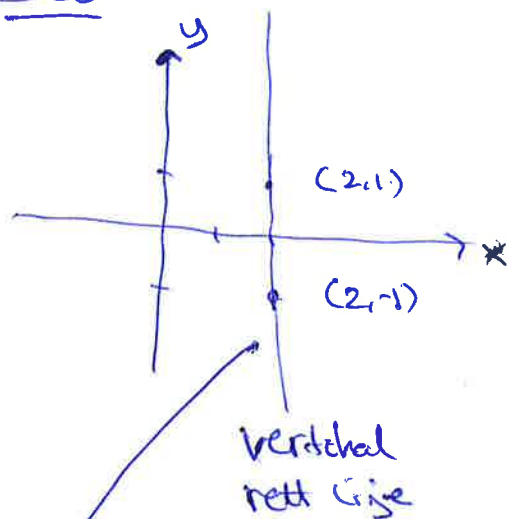

$$g(2) = 2 \\ g(-2) = 2$$

Vertikale rette linjer

$f(x)$ funksjon: $\left\{ \begin{array}{l} \text{Grafen til } f \text{ er en rett linje} \\ \uparrow\uparrow \\ f \text{ er linear } (f(x) = ax + b) \end{array} \right.$

Eks:

Stigningsfall:

$$\frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{-1 - 1}{2 - 2} = \frac{-2}{0}$$

$$= \text{"} \pm \infty \text{"}$$

Likning:

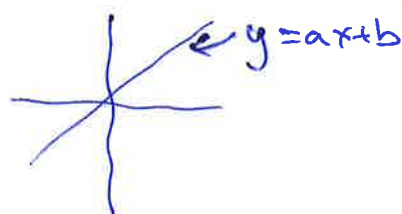
$$x = 2$$

ikke grafen til en funksjon

Rette linjer:

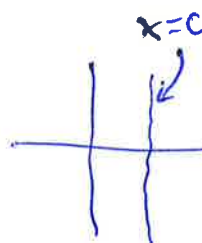
ikke-vertikale

$$y = ax + b$$

vertikale

$$x = c$$

② Kvadratiske funksjoner

Defn: En funksjon er kvadratisk (annengrads-
funksjon) dersom den har formen

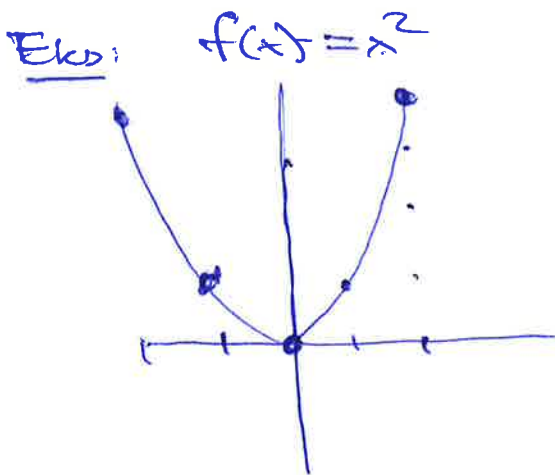
$$f(x) = ax^2 + bx + c$$

der a, b, c er gitte tall, $a \neq 0$.

Eks: $f(x) = x^2$

$g(x) = x^2 + x - 6$

Defn: Graten til en kvadratisk funksjon kalles en parabel.

$$f(0) = 0$$

$$f(1) = 1$$

$$f(2) = 4$$

$$f(3) = 9$$

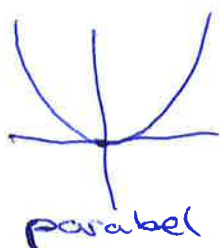
$$f(-1) = 1$$

$$f(-2) = 4$$

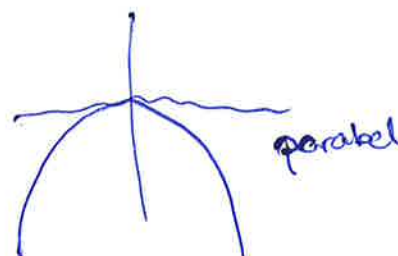
$$f(-3) = 9$$

Symmetrisk om y -aksen
 $x=0$

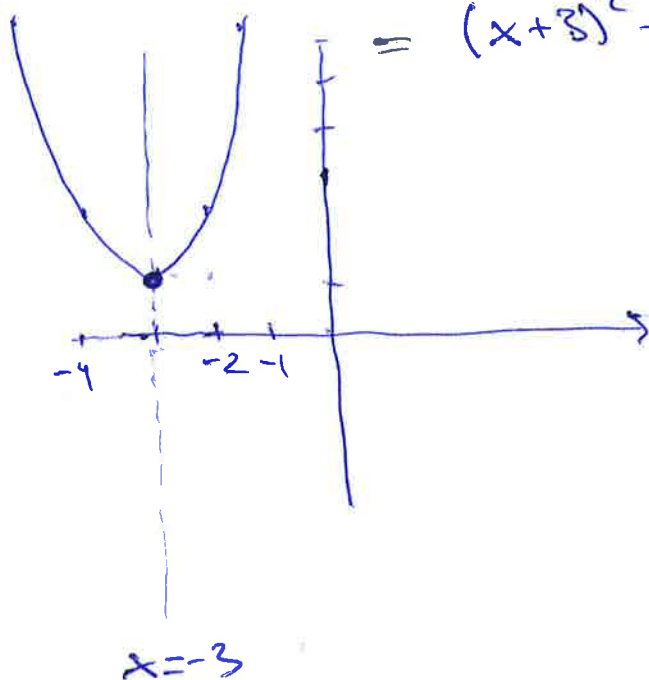
$f(x) = x^2$

$f(x) = -x^2$

Eks: $f(x) = x^2 + 6x + 10$
 $= (x^2 + 6x + 9) + 1$
 $= (x+3)^2 + 1$

$$f(-3) = 1$$

$$f(-2) = 1 + 1 = 2$$

$$f(-4) = 1 + 1 = 2$$

$$f(-1) = 1 + 4 = 5$$

Barnpunkt:

$$x = -3 \text{ (symmetrilinje)}$$

$$y = f(-3) = 1$$

$$f(-3) = 1$$

Symmetri-linje

$$x + 3 = 0$$

$$\underline{\underline{x = -3}}$$

$$f(-3+1) = 1^2 + 1 = 2$$

$$f(-3-1) = (-1)^2 + 1 = 2$$

Formel:

$$f(x) = ax^2 + bx + c$$

her symmetri-linje

$$x = -\frac{b}{2a}$$

Eks: $f(x) = x^2 + 6x + 10$

$$b = 6$$

$$a = 1$$

$$x = -\frac{b}{2a} = -\frac{6}{2}$$

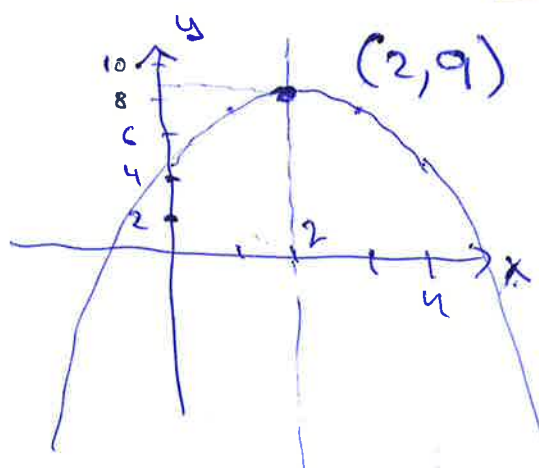
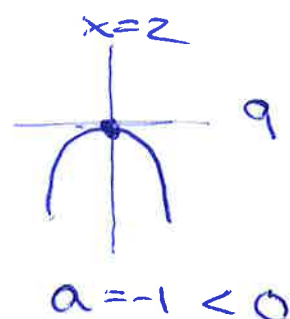
$$\underline{\underline{x = -3}}$$

Ekse: $f(x) = -x^2 + 4x + 5$

Symmetri: $x = -\frac{b}{2a} = \frac{-4}{-2} = 2$

$x=2$

$y = f(2) = -4 + 8 + 5$
 $= 9$

$f(x) = -(x-2)^2 + 9$

Oppsummering:

En kvadratisk funksjon $f(x) = ax^2 + bx + c$ har symmetri-linje $x = -b/2a$. Dessuten:

$a > 0$:

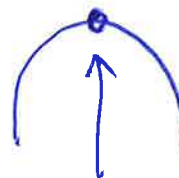
$x = -\frac{b}{2a}$ bottompunkt

$x = -\frac{b}{2a} \quad y = f(-\frac{b}{2a})$

$a < 0$

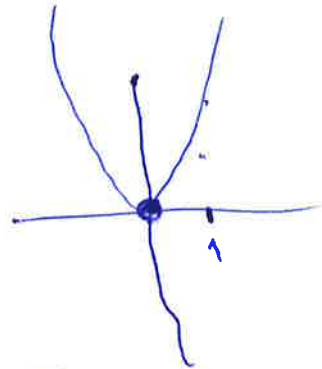
$x = -\frac{b}{2a}$ toppunkt

$x = -\frac{b}{2a} \quad y = f(-\frac{b}{2a})$

Ekse: $f(x) = 2x^2$

$x \rightarrow 0$ Symmetri

$|a|$ forteller hvor bratt
kurven er

Standard-form:

En kvadratisk funksjon $f(x) = ax^2 + bx + c$
kan skrives på formen

$$f(x) = a \cdot (x - x_0)^2 + y_0$$

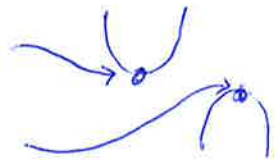
der

$$x_0 = -\frac{b}{2a}$$

$$y_0 = f(x_0)$$

Hvis $a > 0$: Bunn-pkt (x_0, y_0)

" $a < 0$: Topp-pkt (x_0, y_0)

③ Inntekts- og kostnadsfunksjoner

$$I(x) = p \cdot x$$

I : inntekt ved x
solgte enheter
(p : pris/enhet)

$$K(x) = F + x \cdot v$$

K : kostnad ved x
produserte enheter

(F : faste kostnader)
(v : variable kost/enhet)

$$\pi(x) = I(x) - K(x)$$

π : profitt

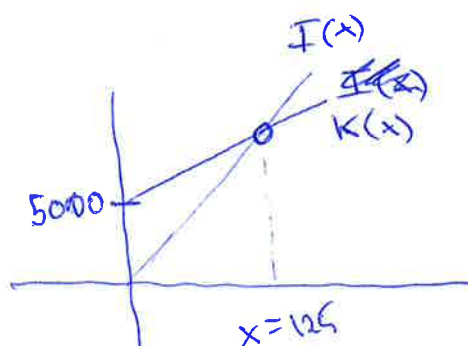
Exo:

$$\begin{aligned} I(x) &= 250x, \quad x \geq 0 & (p=250) \\ K(x) &= 5000 + 210x, \quad x \geq 0 & \left(\begin{array}{l} F=5000 \\ v=210 \end{array} \right) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \pi(x) &= 250x - (5000 + 210x) \\ &= 40x - 5000 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \pi(x) = 0 : \quad 40x - 5000 &= 0 \\ 40x &= 5000 \end{aligned}$$

$$x = \frac{5000}{40} = \underline{\underline{125}}$$

Eksp: $k(x) = 1500 + 12x - 0,03x^2$, $x \geq 0$

$$= 1500 + x \cdot (12 - 0,03x)$$

$$= F + v \cdot x$$

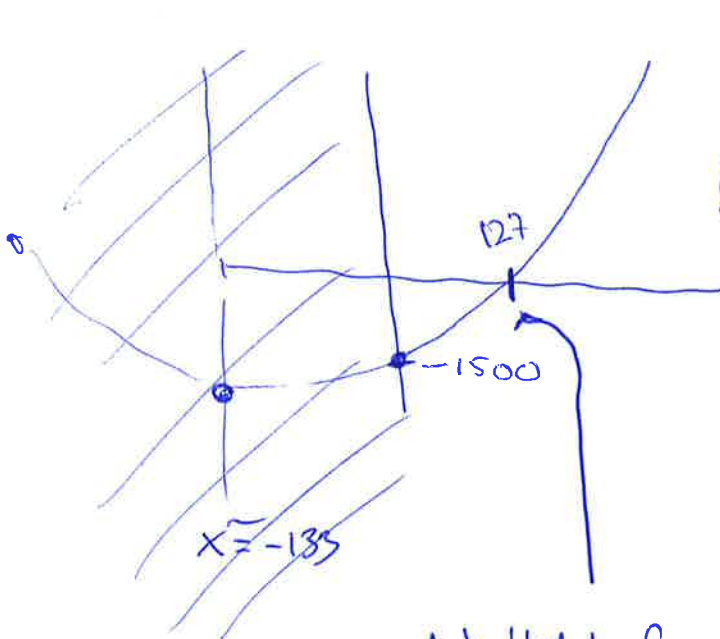
$$F = 1500 \quad \text{faste k.}$$

$$v = 12 - 0,03x \quad \text{variable k. per enhet}$$

$$I(x) = 20x$$

$$\pi(x) = 20x - (1500 + 12x - 0,03x^2)$$

$$= 0,03x^2 + 8x - 1500, \quad x \geq 0$$

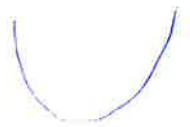

$\pi(x)$ er
voksende
når $x \geq 0$

Symmetri:

$$x = \frac{-8}{0,06}$$

$$\approx -133$$

$$\pi(0) = -1500$$

Nullpnt for $0,03x^2 + 8x - 1500$:

$$0,03x^2 + 8x - 1500 = 0$$

$$x = \frac{-8 \pm \sqrt{64 + 180}}{2 \cdot 0,03}$$

$$= \frac{-8 + \sqrt{244}}{0,06} \approx 127$$

③ Voksende og avtagende funksjoner

$f(x)$ funksjon
 I Intervall

Ek:

$$f(x) = 0,03x^2 + 8x - 1500$$

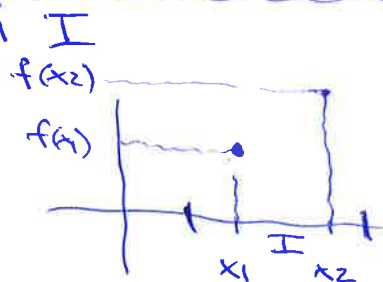
$$I = [0, \infty)$$

Defn:

f er voksende på I hvis følgende
er oppfylt:

$$x_1 < x_2 \Rightarrow f(x_1) \leq f(x_2)$$

"større funksjonsverdi
 $f(x)$ jo større x
er"

f er avtagende på I hvis følgende
er oppfylt:

$$x_1 < x_2 \Rightarrow f(x_1) \geq f(x_2)$$

"mindre
funksjonsverdi jo
større x er"

$$f(x) = ax + b :$$

linear

$$a \geq 0$$

f voksende overalt
 $\pm = (\leftarrow, \rightarrow)$

$$a \leq 0$$

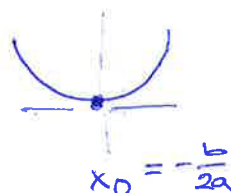
f avtagende overalt

$$f(x) = ax^2 + bx + c$$

kvadratisk :

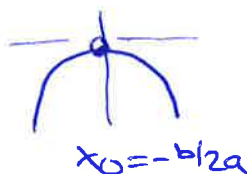

$$a > 0 :$$

f er voksende i $[x_0, \rightarrow)$
og avtagende i $(\leftarrow, x_0]$

$$a < 0 :$$

f er avtagende i $[x_0, \rightarrow)$
og voksende i $(\leftarrow, x_0]$

Exo:

$$f(x) = 0,03x^2 + 8x - 1500, x \geq 0$$

er voksende siden $x \geq 0$ betyr at vi ser på
 x -verdier større enn $x_0 \approx -133$.